

Alterum dum citatus pro leui/super fi/
de etiam suspicionem/iudicialiter renuit cō
parere/vel respondere/et amplius si sit pre
sumptio uehemens aut uolenta et hec si/
milititer oritur ex iuris fictione. Alterum
est pertinacie signum/dum quis asserit et
defendit errorem/cuius oppositā ueritatē
tenet explicita fide tenere. Tenetur. Inōs
vel ex publica obseruatione/vel ex cōmuni
doctrina ecclesie/vel ex officio seu statu suo
vel ex informatione sufficiēti/vel ex natu/
rali iudicio rationis/quēadmodū quilibet
capax ratiōis tenet explicitē credere neduz
articulos fidei si sit christianus /sed etiam
principia legis naturalis/que sunt de pri/
mis impōsitionibus et inscriptionibus indeli/
bilibus/ut sūt pcepta decalogi/recepta fm
planū et uisitatū intellectū apud oēs utētes
ratione. Non depaauata in quacūq; lege

Alterum pertinacie signū dū quis uerita/
tem fidei nedū non querit cauta sollicitudi
ne/sed declarationē eius impedit ne ueni
at ad lucē/maxime si consiliū fidei speciale
vel generale ppter hoc in se uel i suis impes
dit/directe uel indirecte molestat atq; per/
sequatur. Alterū pertinacie signū/dū quis
ueritatē eccleie docētes seu determinantes
odire se mōstrat /et perseq; uerbis atq; fa/
ctis etiam si dicat seu protestetur se uelle te
nere quod ecclesia tenet uel determinabit/
et q; paratus est stare iuri/quia si facta con
tradican hoc ē equitas simulata /que du
plex est iniquitas/solent etiam quantum li
bet heretici taliter protestari/se catholicos
esse qd; eos ab heresi nō excusat zc. Alte/
rum pertinacie signum/dum quis negat
ueritatem q; prius docuit. uel cōfessus est.
nec est probabile q; sit etiam oblitus/quo
niam fm iura pmo dicto credi debet. Al
terum pertinacie signum/dum quis petit
declarationē ueritatis a peritis doctoribus
seu iudicibus que dum facta est nihilomis
nus repudiat nulla penitus assignata ra
tione. Alterum pertinacie signum. duz
quis potens cōmouet seditiones /suscitat
bella in populis et regnis /ideo quia facta
est alicuius ueritatis catholice declaratio
uel erroris reprobatio zc. Alterum per
tinacie signum/duz quis iurat se male mo
ri quoniam contra honorem suum quicq;
permittere fieri/uel errorem aliquem reuo
care. ponit enim obicē prime atq; ueritati

Alterum pertinacie signum. dum quis

fouet errantem et defendit iudicialiter uel
extra iudicialiter sciens nihilominus. aut
scire debens hunc errare. Alterum perti
nacie signum. dum quis non resistit errori
bus dum potest et debet/debet inōs uel ex
officio sicut iudex/uel ex fraternali carita/
te sicut uniuersi/quoniam agentes et con
sentientes fm apostoluz pari pena puniū
tur/consentiunt autem qui alios dum pos
sunt (ut dicit canon) ab errore non reuocāt
Deniq; ista latius declarat ockam quarta
parte primi dyalogorū fm que signa pote
rit applicatio particulariter fieri zc.

Epliciant duodecim considerationes.
fm totidem signa quibus solet aliquis de
pertinacia notari uel conuinci. circa ma
teriam heretice prauitatis. premittendo q;
lis sit pertinacie diffinitio uel oratio.

Incipit tractatus

magistri Johannis de Gerson. quomodo
et an liceat in causis fidei/ a summo ponti
fice appellare/ seu eius iudiciū declinare.

Queritur utruq; hec assertio
sit catholica. Tam iure di
uini? promulgato. q; eti/
am humano / quibus sa
crozum canonum autori/
tas innititur. nulli fas est
a supremo iudice uidelicet
apostolica sede seu romano pontifice/ iesu
christi vicario in terris/ appellare. aut illi/
us iudicium in causis fidei/ que tanq; ma
iores ad ipsum et sedem apostolicam defe
rende sunt declinare. Arguitur q; sic au
toritate sanctissimi domini Martini pa
pe quinti/ in sua constitutione ad perpetu
am rei memoriam/ facta et promulgata in
consistorio generali celebrato Constā. se
ptuodis marcij/ pontificatus sui anno pri
mo. ubi reperitur hec assertio sicut dicitur
et uidetur in canonuz littera manifeste fun
dari:

An liceat in causis fidei

Arguit in oppositum primo auctoritate determinationis siue constitutionis generalis concilij Constanciensi, que determinationis multipliciter facta est et practicata, et specialiter in sessione publica, celebrata die sexta aprilis/anno. M. cccc. xv. que sic habet inter cetera. Et primo declarat quod ipsa sancta synodus in spiritu sancto legitime congregata, generale concilium faciens / et ecclesiam catholicam militantem representans / preterea a christo immediate habet, cui quilibet cuiuscumque status vel dignitatis / etiam si papalis existat / obedire tenet in his que pertinent ad fidem et extirpationem dicti scismatis / ac generale reformationem ecclesie dei in capite et in membris. Item declarat quod quicumque cuiuscumque status vel dignitatis / etiam si papalis existat / que mandatis, statutis, seu ordinacionibus aut preceptis huius sancte synodi / et cuiuscumque alterius concilij generalis legitime congregati / super premissis seu ad ea pertinentibus / factis vel faciendis obedire contumaciter contempserit / nisi resipuerit condigne penitentiae subijciatur et debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia si oportuerit recurrere. Deinceps arguit rationibus ducendis ad inconuenientiam manifestam contra ius diuinum pariter et humanum.

Aequeretur enim primo quod papa non subijceretur legi diuine vel euangelice que generaliter absque omni exceptione promulgata est a christo. **Matth. xviij.** dum loqueretur ad personam petri / sicut tradidit ecclesiam / et circumstantia textus satis indicat / Si peccauerit in te frater tuus etc. Sequitur de ecclesia / quod si ecclesia non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus etc. Hoc autem plene est erroneum manifeste, quoniam papa est frater noster. Alioquin non deberet dicere pater noster, si non simus fratres ipse et nos. Sed haberet dicere pater meus / vel pater mihi. Sed nec cardinales nec episcopi fratres appellare deberet. Denique constat quod est primus noster et ex consequenti frater non obstante quod pater sit. Est insuper papa peccabilis, quoniam circumdatus est infirmitate, sicut notat ad **Heb. quinto.**

Aequeretur secundo quod paulus egisset contra ius diuinum et humanum / dum resistit petro in facie, hoc est publice et coram ecclesia congregata, sicut habet ad **Galathas ij.** Decem resistens non fuit minor prouocatio pauli contra petrum / quam fuisset appellatio ad ecclesiam, imo fuit equiualeuter appellatio. Unde et si petrus desistere noluit

set, fuisset ab ecclesia condemnandus. **Constat** autem quod petrus erat summus pontifex, et secundum doctores confirmatus in fide et gratia post penthecostem. Propterea dicitur quod petrus non errabat in fide / nec hereticabat, sed tantummodo nimis dissimulater se habebat circa obseruationem legalium, dicebat ideo paulus quod non recte ambulabat ad veritatem euangelij / et quod reprehensibilis erat. Et quibus palam elicitur quod summus pontifex qui succedit petro in apostolatu / reprehendi potest publice pro doctore theologum, qui in officio predicationis succedit paulo, etiam ubi non hereticaret vel erraret in fide. Et hoc similiter elicitur generaliter et inconuincibiliter / ex auctoritate prime allegata. Si peccauerit in te frater tuus, quoadmodum pluries in sacro **Concilio** Constanciensi, concilio latissime deductus est / in sermonibus publicis et multiplicibus scripturis, quorum copie sunt apud multos.

Aequeretur tertio / quod papa qui est membrum corporis ecclesie sicut homines alij si scandalizaret totum corpus ipse non esset rescindendus, ut totum corpus sanum fieret, contra doctrinam christi euangelicam / fundatam in similitudine iuris naturalis. **Matth. xvij.** cum glossis et determinationibus doctorum in materia de scandalo / fundamentum in hac lege diuina et naturali.

Aequeretur quarto / quod petrus summus pontifex non debuisset compelli redere rationem ab apostolis et fratribus que erant in iudea, quia uisitauerat cornelium gentilem, cuius tamen oppositum dicitur expresse. **Actuum. xi.** cum adisset petrus hierosolimam / ubi erat ecclesia / disceptabat aduersus illum qui erant ex circumcissione dicentes, quare introisti ad viros preputium habentes et manducaisti cum illis / et statim subiugitur obedientie petri responsio, dicens in hoc successoribus suis formam debite humilitatis, quam expressit epistole sue pro me, **ca. iij.** Parati inquit semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea que in uobis est fide et spe. Quod si in destructione fidei summus aliquis pontifex uolens superbire / nollet hoc facere / constat quod a fratribus eque posset accusari sicut et petrus.

Aequeretur quinto quod alicui iniuriato per papam sicut potest euenire / tam in corpore quam in membris imo et in fama / circa ea que fidei sunt, non pateret in casu dabili aliqua defensio vel grauamen subleuatio

quod est contra ius naturale. cui ius diuinum non repugnat. Patet tamen sequentia. dato casu tali vel simili. Sit Petrus qui predicat coram papa et multitudine populi copiosa: quod Christus fuit verus propheta. in beatitudine papa quod detruat in carcere. eo quod predicat istam veritatem. Sentiat Petrus quod si appelleret ad concilium generale summittendo se eidem. quod populus propter get eum nec scandalifaber in doctrina eius. sed manebit in recta fide: quod Christus fuerit verus propheta. si autem non appellauerit. populus reputabit quod papa verum dicat et bene faciat. et ita deseret fidem cum predicatore suo. Queritur in casu si Petrus dicere poterit concilium appello: quemadmodum Paulus timens a seduciosis occidi. clamauit cesarem appello. Hanc autem materiam latissime et studiosissime persecutus est et fundauit Okam in dialogo suo. cuius solius autoritati non oportet inniti. quantum fuerit egregius theologus. sed innitendum est rationibus suis: pro quanto robur et autoritatem accipiunt a sacra scriptura. cuius contemptus cum suis persequoribus: sepe duxit et ducet in errores

Sequitur sexto: quod in nullo casu papa posset iudicari: vel deponi pro generale concilio: quantumcumque criminose esset vel scandalosus ecclesie. patet sequentia. quoniam ex opposito sequitur oppositum. Si enim papa potest iudicari vel deponi pro generale concilio. ipse poterit de nunciari per aliquem vel aliquos coram concilio presenti vel futuro. Qui si velit grauam inferre talibus denunciare volentibus. non poterunt ipsi se ponere extra manus suas vel potestatem: ne de facto grauet eos et opprimat iniuste. sed autem facere est vere et equaliter ab eodem appellare. Et hoc prout est in concilio pisano pro utriusque collegiorum duarum obedientiarum. scilicet Gregorij et Benedicti sic in suis obedientijs nuncupatorum. Hoc etiam prout est per quosque reges et principes. qui se subtraxerunt ab obedientia illorum: quos isti vel illi iudicabant esse summos pontifices: qui tamen subtractiones approbate sunt pro sacrum Constantiense concilium. quedam expressis. quedam implicite vel equaliter.

Sequitur septimo et magis ad hominem. quod concilium generale non esset supra papam: vel iudex pape legitimus. cuius oppositum determinauit et prout est in sacrum Constantiense concilium. Non enim processum est ad inchoandum depositionem Iohannis: quousque fuisset ar-

ticulus iste declarat. sicut apparet ex actis eiusdem concilij. quoniam aliquid videbant supra hesitare. Constat autem quod ab omni homine qui habet legitimam superiorum iudicem: siue sit vnus homo: siue vna communitas: potest si rationabilis et vrgens imineat causa fieri appellatio ad eundem iudicem. Et si dicatur aliquid fingere voluit quod concilium non est supra papam. nisi quando est hereticus seu deuius a fide: in quo casu non est mirum inquit si concilium sit supra tale papam. quia desunt esse papa et est inferior omni homine. et ita nituntur etiam euadere illam inuasibilem Christi legem. Si peccauerit in te frater tuus etc.

Hoc breuiter ad presens reuellit. Primo quia Iohannes non est accusatus vel conuictus de heretica prauitate: et tamen concilium vocauit et iudicauit ipsum tanquam suum subditum. Unde et in toto processu usque post sententiam diffinitiuam sue depositionis. reputatus est ab eodem concilio verus papa. Amplius non est verum quod papa eo facto quod cadit in heresim presertim latentem: sit depositus a papatu. sicut non est verum de alijs episcopis quemadmodum ista materia declarata est alibi latius. Reducendo hanc opinionem ad multiplex inconueniens: sicut ad incertitudinem ecclesiastice policie: et susceptiois sacramentorum. Et ad fauorabilitatem dante doctrine Iohannis. et videlicet quod principaliter innitebat tali fundamento. quod nullus existens in peccato mortali erat papa vel episcopus nec consecratus etc. Et qui bene ponderat causas reprobationis huius doctrine videlicet in hac parte Ille vel similes cause concludunt quod peccatum heresis licet reddat vnum platum dignum depositione iuncta pertinacia. non tamen reddit eum depositum eo facto. sed requiritur humana depositio. Sicut enim nulla sanctitas quantumcumque magna constituit aliquid quem in statu papali vel episcopali. nisi per electionem humanam de lege communi: contra opinionem et valdensium. Ita nulla iniqtas remouet aliquem ab episcopali gradu vel papali de communi lege: si non interueniat humana depositio. Amplius tercio quo ad hoc arguitur. quod concilium sit iudex pape non heretici. imo sancti. assignando casus multos in quibus aliquis episcopus verus papa poterit pro multis testibus diffamari de heretica prauitate: seu fauoria heresis. aut pro vehementes coniecturas ex operibus et conuersatione diffamabitur apud multos et

Quo et quomodo liceat in causis fidei

granes populos que non recte ambulat ad veritatem euangelij/ aut que lapsus est in heresim iam damnatam. aut que nouam velit perfingere. constat que existente generali concilio vel proxime futuro. poterit idem papa iudicialiter compelli ut purget se. quod eademmodum et replicatum est de petro. **D.** si nollet hoc facere. putare facere noluit marcellinum sine accusatione sua de ydolatria. **R.** non concilium posset sequenter ad depositiois sue sententiam procedere. **E.** si dicat que non. etiam non est hereticus. **R.** respondet que apud iudicium ecclesie ubi circa ea que facti sunt fallere potest et falli. simile est iudicium de his que non apparent et que non sunt. **E.** per hereticum manifeste friuola responsio dicitur papa non subijci correctioni fraterni/ aut iudiciali iussu a christo ubi prius. **S.** si peccauerit etc.

2 **R.** Equeretur octauo et ad homines multiplex inconueniens in eis que facta sunt/ et que ad hereses predictae assertioni/ nullatenus existimandi sunt accedere uelle. **E.** primo que Johannes olim vicestimultercius reputandus est adhuc papa sicut prius. et ita que sanctissimus dominus noster papa Martinus non est legitime electus neque papa. **D.** idem dominus noster et suum collegium noluit ea que conciliariter facta sunt per sacrum Constantiense concilium inuolabiliter obseruare/ cuius tamen oppositum idem dominus noster pluries palam dixit. **D.** imperator non est confirmatus in imperium. **D.** grauiter peccant attendentes predicta/ que dant obedientiam domino nostro summo pontifici tanquam pape. **D.** denique petrus de luna fuisset iniuste et perperam accusatus in concilio de materia heresis precipue et principaliter. **Q.** uonia in quadam constitutione que dicitur verbo ad verbum ponitur in actis concilij/ ipse conatus fuit determinare/ que nunquam licitum est aut fuit facere subtractionem ab eo/ neque ab aliquo uero papa/ fundans se in hoc que papa non habeat superius iudicium in terris. nec per ab aliquo iudicari. **D.** ea tamen reputata fuit hereticalis constitutio/ et ita dicitur plurimis inconuenientibus diceretur.

R. Ostremo dimissis illis que sunt in facto/ circa iustificationem vel iniustificationem appellatiois dominorum polonorum. **N.** multa hinc et inde diuersa imo aduersa et contraria uidentur asseri. circa que theologice negotium non versatur. nisi per quanto sub regulis generalibus et authenticis daretur

ars/ sicut et data est/ conuincendi aliquem de pertinacia et fauoribus heretice prauitatis. **C.** conuertatur tandem inquisitio periculata questionis/ circa ultimam periculam suam que sic habetur. **D.** nulli fas est etc. **I.** videlicet apostolice sedis/ seu romani pontificis/ iudicium in causis fidei. que tanquam maiores ad ipsum et sedem apostolicam deferende sunt declinare.

S. **U.**nt aliam sic dicitur/ que minus ista periculam reputat sustinibilem quam precedentem. **Q.** uificantur ea/ que est palam hereticalis. et totius ecclesiastice hierarchie circa fidei defensionem/ seu preservationem finale et resolutiuam subuersiuam. **R.** iturum autem fundare dictum suum in aliquibus oppositis/ quas reputant catholicas veritates.

P. Prima propositio.

I. **I.**n causis fidei iudicium inniti debet infallibili regule. sic que ultimus et supremus iudex/ cui sententie necessario standum est tanquam uere catholice/ non sit a fide deuialis. alioquin staret in casu que homines obligarent asserere contra fidem.

S. Secunda propositio.

I. **I.**n causis fidei non habetur in terra iudex infallibilis. uel que non sit deuialis a fide de lege communi/ propter ipsam ecclesiam uniuersalem uel concilium generale eam sufficienter representans.

T. Tercia propositio.

I. **I.**n causis fidei nullus particularis homo per suam determinationem potest de propositione non heretica facere hereticam. sicut nec de catholica non catholica. ita nec papa nec episcopus proprie et uere loquendo/ possunt propositionem aliquam hereticare. **P.** possunt tamen propositionem aliquam que uidetur aliquibus non heretica/ declarare que sit heretica. et hoc iudicialiter/ sicut doctores scholastice hoc faciunt uel doctrinaliter. **E.** hoc appellatur facere articulum. diuersimodum tamen. que pape determinatio penaliter extendit se ad omnes fideles/ sed episcopus tantummodo ad subditos suos. ut precise est episcopus.

Q. Quarta propositio.

I. **I.**n causis fidei/ nulla determinatio iudicialis/ episcopi imo nec pape soli precise ut est episcopi vel pape/ ligat fideles ad credendum/ que ita sit de ueritate fidei. sicut pretendit sua declaratio. quonia tamen papa quam episcopus deuialis sunt a fide. obligat tamen subditos sub pena excommunicationis talis determinationis. que non dogmatizent oppositum talis determinationis/ nisi appareat manifesta ratio repugnandi/ uel per sacram scripturam/

vel p reuelationē. vel p ecclesie seu genera-
lis concilij determinationē.

Quinta ppositio.

In causis fidei sicut potest declinari iudi-
ciū epi si appareat deuius a fide. et requiri
iudiciū pape sic de papa respectu general'
concilij suo modo dici potest. Et hec est ad for-
mam respōsiua/sequēs ex pmissis. Jun-
cto q̄ apud summū pontificē et ei⁹ sedē ro-
manā potest esse quāq̄ raritas peritorū in sacris
litteris/et i vera fide pbatoz magis q̄ apud
quōsdā ex ipsis q̄ generalia habēt studia sa-
cre scripture et aliarū facultatū.

Sexta ppositio.

In causis fidei illa causa dicitur maior esse/
nō que est de re maiori. sicut de trinitate et
vnitate psonaz. s; que difficilis est et am-
bigua ad determinandū iuxta textū scri-
pturę. *Ero. xviii. Deut. xvij. et. ij. Paral.*
xix. In quib; fundantur canones dicētes q̄
causę maiores fidei sūt ad sedē apostolicā
referende.

Septima ppositio.

In causis fidei poterit vna causa dici ma-
ior apud aliquē ep̄m vel diocesim. q̄ apud
aliū ep̄m vel diocesim nō reputabit esse
maior. vel ad superiorē sicut ad papam re-
mittenda/que scilicet apud talē ep̄m vel dio-
cesim. ppter abundantiam theologoz causa
ralis nō reputabit difficilis vel ambigua.
sed per sacram scripturā iam damnata vel
approbata.

Octaua ppositio.

In causis fidei nō minus aliquē occurrēdū
est siue per ep̄m vel per summū pontificē
siue p generale conciliū/dū cernuntur ori-
scandala et errores crudeles et impij cōtra
pacificū quictū xp̄iani ppli. q̄ maxime cō-
sistit in obseruatione mandatorū dei/et ser-
uando iuramēta. et de nō interficiēdo ho-
mines auctoritate ppria. et de non p̄stando
ad vsurā. vel de nō rapiēdo. vel de nō adul-
terādo. q̄ dū insurgūt errores p̄tra aliq̄s
de articulis fidei/q̄ numerati sunt in sym-
bolo. Formāt igitur rationē suā qui p̄di-
ctam particulā impugnat/iuxta ppositō-
nes p̄missas/p̄sertim iuxta quāq̄ primas.
Fas est in casib; p̄cipientib; causas fidei
declinare illi⁹ iudiciū. q̄ reperiret deui⁹ a
fide. vel eis q̄ fidei sūt/cū suis p̄ciliarijs ve-
hemēter suspect⁹/p̄ apta signa nimie diffi-
mulationis/vel acceptionis personarū
vel aliunde multis modis. **S;** (loquendo

semp cū reuerētia) staret aliquē summū
pontificē cū suo collegio sic posse deficere
circa ea q̄ fidei sunt. quēadmodū petrus et
alij apli defecerunt in passione. imo q̄ mi-
nus videret sicut petr⁹ deficiebat nec re-
cte ambulabat ad veritatē euāgelij. et rep̄-
hensibilis erat dū paul⁹ sibi restitit i faciē
ac p̄inde declinabat ei⁹ iudiciū/ergo fas
est interdū summi pontificis iudiciū in cau-
sis fidei declinare. **Hec** autē dicta sunt
vel argumentata magis ad veritatis inq̄-
sitionē. q̄ ad alicuius p̄sertim sanctissimi
dñi **Dartini** pape rep̄hensionē. attēto q̄
p̄stitutio sua quantū ad illa q̄ fundantur in
facto/nō iacet sub theologica rep̄hensioe
Et q̄rtum ad alia q̄ ius p̄cernunt/sicut est
p̄dicta ps excepta. Diceret beniuoli sui q̄
nō obstātib; allegatōib; i oppositū. illā potest
suscipere rationabilē et verā interpretatōez.
sicut recipiūt p̄stitutiones posituę/decre-
tis inferte quib; innitit. Sic intelligēdo
q̄ nō est fas appellare a papa/vel ei⁹ iudi-
cium in causis fidei declinare. nō quidez
p̄ omni et in omni casu. s; quā facit id qd̄ in se
est/et quā nō apparz deui⁹ a fide. sed ambu-
lat recte ad veritatē euāgelij/sine psonaz
acceptione. quēadmodū in p̄hemio et nar-
ratione sue constitutōis dicit esse faciēdū
p summū pontificē. et q̄ ita fecit affirmat.
Hęc p̄stitutiones et leges s̄m **Aristotelē** fe-
runt vniuersaliter. quāuis in aliq̄ casu da-
bili pati possunt instantiā. Porro dñs
noster tollere poterit efficaciter suspicio-
nem sinistra. que cōtra sanctitatē suā fieri
posset/si dicta sua factis cōpenset/hoc est
si sponte nullo inquirēte damnet doctri-
nam illā pestiferā et crudelē p̄tra polonos
cum similib; et alijs. cū tali celeritate et ri-
gore. qualē fidei materia vergēs i scanda-
lum et perniciē reipublice postulat et req̄-
rit. pcul abiecta quāuis acceptione psonaz

**Finit tractat⁹ magistri Johis de Ber-
son** sacre pagine p̄fessoris eximij **Quomo-
do et an liceat in causis fidei a summo ponti-
fice appellare seu ei⁹ iudiciū declinare.**